

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ธมฺมา กิเลสํ — ธรรมทั้งหลายที่เป็นกิเลส”

ธมฺมา กิเลสํ อ่านตามภาษาบาลีว่า ด้า - มา - กิ - เล - ส้า คำว่า ธมฺมา หมายถึง สิ่งที่มีจริงทั้งหลาย, ธรรมทั้งหลาย ส่วนคำว่า กิเลสํ หมายถึง กิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต แปรรวมกันได้ว่า ธรรมทั้งหลายที่เป็นกิเลส เป็นคำที่แสดงถึงสิ่งที่มีจริงทั้งหลาย เฉพาะที่เป็นกิเลสเท่านั้น

กิเลส เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เป็นสิ่งสกปรกของจิต ทำให้จิตเปื้อนด้วยของไม่สะอาด ซึ่งมีจริงๆ เป็นธรรมเกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย และก็มีมากบ้าง น้อยบ้าง ตามการสะสมของแต่ละบุคคล กิเลสมีจริง จึงเป็นธรรม ไม่มีใครเปลี่ยนความเป็นจริงของกิเลสได้

ข้อความในพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงถึงความเป็นจริงของธรรมที่เป็นกิเลส ดังนี้

ธรรมเป็นกิเลส เป็นไฉน?

กิเลสวัตถุ (กิเลสที่ตั้งอยู่ในจิตของผู้ที่ยังไม่ได้ดับกิเลส) ๑๐ คือ โสภะ (ความติดข้อง) โทสะ (ความโกรธ ความไม่พอใจ) โมหะ (ความไม่รู้) มานะ (ความสำคัญตน) ทิณฺณิ (มิถนาทิณฺณิ ความเห็นผิด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง) วิจิกิฉณา (ความลังเลสงสัยในสภาพธรรม) ถีนะ (ความท้อแท้ท้อถอย หดหู่) อุทธัจจะ (ความฟุ้งซ่าน ไม่สงบ) อหิริกะ (ความไม่ละอายต่อบาป) อนอตตปปะ (ความไม่เกรงกลัวต่อบาป)

ธรรม หมายถึง สิ่งที่มีจริง มีลักษณะเฉพาะของตนๆ ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น สำหรับธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปนั้น เมื่อกล่าวโดยประมวลแล้ว ไม่พ้นไปจากจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต) และ รูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไรเลย) แต่ละบุคคลที่เกิดมามีชีวิตดำเนินไปในแต่ละวันนั้นก็เป็ฯธรรมทุกขณะ เพราะมีธรรมเหล่านี้ คือ มีจิต มีเจตสิก และมีรูป จึงหมายรู้ได้ว่า เป็นคนนั้น คนนี้ เป็นสัตว์บุคคลต่างๆ ในสังสารวัฏอันยาวนาน แต่ละบุคคลก็เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ซึ่งก็ไม่พ้นไปจากความเป็นไปของสภาพธรรม คือ จิต เจตสิก และ รูป เพราะผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ยังมีตัณหา ยังมีอวิชชาซึ่งยังดับไม่ได้ ก็ยังต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ร่ำไป ประการที่สำคัญ คือไม่ว่าจะเกิดเป็นใคร มีอายุยืนนานเพียงใด ก็ดำรงอยู่เพียงชั่วขณะจิตเดียวเท่านั้น จิตขณะหนึ่งเกิดขึ้นแล้วดับไป เป็นปัจจัยให้จิตขณะต่อไปเกิดขึ้น จิตไม่สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันหลายขณะได้

หรือไม่ใช่ว่าจะมีจิตดวงเดียวเกิดขึ้นเป็นสัณเฑาะว์ไป เพราะตามความเป็นจริงแล้ว มีจิตเกิดดับสลับต่อกันอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่ขาดสาย เป็นลำดับด้วยดีไม่สลับลำดับกัน ซึ่งก็เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ ทุกขณะของชีวิต ก็คือการเกิดดับสลับต่อกันของจิตนั่นเอง ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน มีแต่ธรรมเท่านั้น

ชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังเป็นปุถุชน หนาแน่นไปด้วยกิเลส ย่อมจะมีอกุศลธรรมเกิดขึ้นมากทีเดียว อกุศลเกิดน้อยมากถ้าเทียบกับอกุศล ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในวันนี้ ในชาตินี้เท่านั้น แต่ว่าได้เป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ เพราะได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน จึงเป็นผู้ที่ถูกกิเลสครอบงำ ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ กิเลสทั้งหลาย มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เป็นสภาพธรรมที่มีโทษ ไม่มีประโยชน์ใดๆ เลยทั้งสิ้น เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต กิเลสทุกประเภท เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต เมื่อเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ก็ทำให้จิตเศร้าหมอง และไม่สามารถทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปในขณะนั้นได้เลย และถ้ามีกำลังถึงกับล่วงเป็นทุจริตกรรมประทุษร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นต้น ก็สามารถนำไปเกิดในอบายภูมิได้ ทำให้ได้รับแต่ความทุกข์ความเดือดร้อนมากมาย เพราะสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น ให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะนำมาซึ่งสิ่งที่ดีไม่ได้เลย เมื่อกิเลสมีจริงๆ กิเลสจึงเป็นธรรม แต่เป็นธรรมฝ่ายที่ไม่ดี เท่านั้น

ก่อนการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีผู้ที่ให้ทาน รักษาศีล งดเว้นจากทุจริตต่างๆ และเจริญสมณภาวนา (การอบรมเจริญความสงบของจิต) จนได้ความสงบของจิตขั้นสูงสุดก็มี สามารถระงับหรือข่มกิเลสได้ด้วยกำลังของความสงบของจิต แต่ไม่มีใครสามารถดับกิเลสได้ เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพระบารมีตลอดระยะเวลา ๔ อสงไขย แสนกัปป์ เมื่อครั้งที่ทรงเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก จนเต็มเปี่ยมแล้ว จึงทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้แล้วก็ได้ทรงแสดงหนทาง คือการอบรมเจริญปัญญาเพื่อเข้าใจสภาพธรรมที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริงจนกระทั่งสามารถดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นแก่พุทธบริษัท จึงมีพระอริยสงฆ์สาวก ผู้รู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสได้ตามลำดับขั้นเป็นจำนวนมาก ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต ถ้าหากพุทธบริษัท ยังไม่สามารถรู้แจ้งธรรมในชาตินั้นได้ ก็สะสมเป็นอุปกัลป์ที่ดีที่จะเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากพระธรรมยิ่งขึ้นต่อไป

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ละเอียดย ลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง เพราะทรงแสดงถึงลักษณะของสภาพธรรมที่ทรงตรัสรู้ โดยทรงประจักษ์แจ้งตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้นๆ ถ้าผู้ใดไม่ศึกษาพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงไว้โดยละเอียด ให้เข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็ย่อมไม่สามารถมีปัญญาที่จะประจักษ์แจ้งลักษณะของสภาพธรรมและดับกิเลสได้ พระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา จึงเป็นคำสอนที่ประเสริฐยิ่ง ที่เป็นไปเพื่อปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกโดยตลอด เพื่อให้พุทธบริษัทเห็นโทษเห็นภัยของกิเลส เพื่อรู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่ายังเป็นผู้มากไปด้วยกิเลส ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท

ในชีวิตประจำวัน เพื่อที่จะได้ขัดเกลา ละคลาย สลัดสิ่งที่เป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตให้ตกไป ด้วยความ
เข้าใจที่ถูกต้อง โดยเริ่มจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมปัญญาในชีวิตประจำวัน ค่อยๆ สะสม
ความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย โดยมั่นใจในหนทางแห่งการอบรมเจริญปัญญาว่าเป็นหนทาง
เดียวที่จะทำให้สัตว์โลกพ้นจากกิเลสได้ในที่สุด ไม่มีหนทางอื่น

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]